

vice fungente, nec non a R. P. D. Secretario, aut a Subsecretario eiusdem Sacrae Congregationis subsignatum.

103. Attenta eiusmodi forma, rescriptum effectum habet a temporis momento quo in die audientiae Summus Pontifex dispensationem concessit, dummodo tamen eo momento preces veritati nitantur, tum quoad matrimonii inconsummationem, tum quoad dispensationis causas (can. 41). Quod si unum vel alterum desit, rescriptum, utpote obreptionis vel subreptionis vitio infectum, impetranti minime suffragatur.

104. In rescripto dispensationis super matrimonio rato et non consummato continetur, quamvis non expressa, vi can. 1053, altera dispensatio, si forte opus sit, ab impedimento ex adulterio cum promissione vel attentatione matrimonii proveniente.

105. Dispensationis rescriptum, solutis expensis, parti impetranti idemque postulanti traditur aut remittitur, et Ordinario exhibendum est (can. 51); verum ex officio ipsa Sacra Congregatio eidem Ordinario exemplar authenticum rescripti dispensationis directe dabit.

106. Ordinarius, de dispensatione per authenticum documentum certior factus, paroco tum loci contracti matrimonii tum suscepti baptismatis sive viri sive mulieris, prouti casus ferat, quamprimum mandabit ut in libris matrimoniorum et baptismorum de obtenta dispensatione adnotatio fiat.

Datum Romae, ex aedibus Sacrae Congregationis de disciplina Sacramentorum, die 7 maii, anno 1923.

L. ✠ S.

M. CARD. LEGA, *Praefectus*.

† A. Capotosti, Ep. Thermen., *Secretarius*.

APPENDIX

SEU PRAECIPUORUM ACTORUM FORMULAE, QUAE UTILITER
ET OPPORTUNE ADHIBENTUR IN HIS CAUSIS

I.

SUPPLEX LIBELLUS UXORIS ORATRICIS

Beatissime Pater,

N. N., filia..., e dioecesi..., civitate..., annos nata..., conditione..., domicilium habens in civitate..., via..., sub paroecia..., ad pedes Sanctitatis Vestrae humiliter provoluta, quae sequuntur exponit:

Die ..., mense ..., anno ..., oratrix, tunc annum agens ..., praemissis denunciationibus a iure statutis ac ritu civili, matrimonium, in paroeciali ecclesia ..., cum *N. N.*, filio ..., e dioecesi..., et civitate..., tunc annorum..., professione..., rite contraxit.

Sed hoc matrimonium, contra oratricis ingenium, ad exitum perductum fuerat ab eius matre, quae omnem movit lapidem ut filiae animum sibi conciliaret; et cum nullum ab eiusmodi nuptiis daretur effugium, oratrix ad matrimonium celebrandum accessit, sperans fore, ut sensim sine sensu amor erga virum enasceretur.

At spem fefellit eventus, nam, coniugali consortio vix instituto, vir pravam indolem pandidit, ideoque defectus amoris in aversionem prorupit. Quapropter quindecim ab inito matrimonio diebus elapsis, vir, oratrice relicta, ad paternam domum remeavit; postero autem die, ipsa, urgente matre, virum assequi debuit; cum quo tamen vix quinque diebus transactis, ad matrem reversa est, malens potius mori, quam cum eo intolerabilem vitam ducere.

Tum ex hoc capite vir separationem a civili tribunali petiit atque obtinuit. Oratrix vero, apprime sibi conscia de non secuta matrimonii consummatione, tum ob perversam viri voluntatem,

tum ob defectum amoris, imo aversionem ipsius oratricis, ad pedes Sanctitatis Vestrae confugit, Apostolicam dispensationem super matrimonio rato et non consummato misericorditer implorans.

Rationes autem ad petendam dispensationem sunt: 1^a invincibilis oratricis aversio erga virum, absque ulla spe reconciliationis; 2^a incontinentiae periculum, attentata eius iuvenili aetate; 3^a desiderium transeundi ad alias nuptias, eidem nuper oblatas.

Et Deus, etc.

Datum ..., die ..., mensis ..., anno ...

N. N.

(Subscriptio, si fieri potest, manu ipsius oratricis).

Si libellus detur a viro, similiter exaratur, mutatis mutandis, genuina peracta factorum expositione.

II.

LITTERAE ORDINARIJ AD PAROCHUM,
VEL AD ALIUM IN CASU MAGIS IDONEUM,
PRO INFORMATIONE ET CONIUGUM RECONCILIATIONE

Rev.mus Ordinarius N., adnexum libellum N., uxoris oratricis, transmitti iubet ad Rev.mum N., parochum N., eique committit ut reconciliationem oratricis cum coniuge N., pro viribus et pastoralis prudentia, per se aut per alium, curet. Quatenus vero praefati coniuges ad concordiam adduci nequeant, idem parochus distincte instructam hanc Curiam reddat de antecedentibus, concomitantibus et subsequentibus matrimonii celebrationem, nec non de causis petitaee dispensationis matrimonii inter eos initi; ac simul de probitate et credibilitate tum viri tum uxoris: et congruit ut allegetur fides de huius matrimonii celebratione ex integro, prout iacet in regesto matrimoniorum.

Interim, etc. Die ...

L. ✠ S.

N., Vic. Gen.

N., Curiae Ep. cancellarius.

Si forte parochus non expediat dare mandatum reconciliationis coniugum, alii personae prudenti et idoneae (si fieri queat, sacerdoti) committi potest.

III.

RESPONSUM PAROCHI, SI PARTES RECONCILIATIONEM RENUANT

Ill.me ac Rev.me Domine,

N. (*mulierem, si eam antea interrogari expediat*), antea alloqui curavi, quae sui matrimonii vicissitudines exposuit, et suam valetudinem coniugali convictu labefactari, necnon necessitatem dissolvendi matrimonii monstravit. Post eam allocutus sum virum, qui ad cohabitationem restaurandam se paratum exhibuit, sed omnino desperat, ob uxoris pervicaciam.

In reconciliatione non ulterius insistendum censui, cum matrimonium saltem absque amore ex parte mulieris initum videatur, ac verisimilis sit inconsummatio, et aliunde periculum incontinentiae exstet ex parte oratricis, quod ut gravis causa pro dispensatione adducitur. Ex percontationibus peractis, de probitate et credibilitate utriusque coniugis satis constare videtur, ita ut fides eorum assertionibus praestari possit.

Praesentibus allegatur testimonium de celebratione matrimonii dictorum coniugum, in authentico exemplari.

Datum ex paroecia N., die ...

L. ✠ S.

Obsequentissimus subditus

N.

IV.

INFORMATIO ORDINARIJ AD S. C. DE DISCIPLINA SACRAMENTORUM
ET PETITIO FACULTATIS CONFICIENDI PROCESSUM

E.me ac Rev.me Domine,

Transmitto ad Em. Vestram Rev.mam adnexum libellum, quo mulier N. dispensationem implorat matrimonii ab eadem contracti cum N., utpote tantum rati; ac simul transmitto documenta (*ut informationem parochi et alia quae habeantur*), necnon testimonium de celebratione matrimonii, ex quibus colligi potest oratricem fidem mereri. Quapropter cum libellus fundamento niti videatur, illum commendo, humiliter postulans, ut, quatenus E. V. visum fuerit, facultas mihi tribuatur conficiendi processum super eiusmodi ma-

trimonio, quod contenditur ratum et non consummatum, facta expressa facultate subdelegandi.

Interim sacram Purpuram reverenter deosculor.

Datum ..., ex Curia Episcopali, die ...

L. ✠ S.

Addictissimus famulus

† N., Episcopus.

N., Curiae cancellarius.

V.

ACTUS SUBDELEGATIONIS PERACTAE AB ORDINARIO
ET DEPUTATIONIS OFFICIALIUM

Cum E. mus ac Rev. mus Dominus ..., S. R. E. Card., Praefectus S. C. de disciplina Sacramentorum, litteris datis die ..., Nos instructos fecisset de mandato ab eadem S. C. Nobis commisso, ut processum conficiendum curemus ad normam iuris, praesertim *Regularum* eiusdem S. C. diei 7 maii 1923, super asserta inconsummatione matrimonii contracti ab N. cum N. ..., et causis petitaee dispensationis, expresse addita potestate subdelegandi; Nos per praesentes litteras ad eiusmodi processum conficiendum Iudicem subdelegamus Rev. mum D. N., qui sese gerat in omnibus ad tramitem Codicis I. C. et iuxta citatas *Regulas*, necnon iuxta peculiare instructiones a S. C. in praefatis litteris datas. Simul autem eligimus ac deputamus: Defensorem vinculi R. D. N.

Actuarium R. D. N.

Datum ... ex aedibus Nostris, die ... mensis ... anno ...

L. ✠ S.

† N., Episcopus.

N., Cancellarius.

Si gravitas causae vel alia difficultas id suadeat, eodem decreto, vel in causae decursu, simili forma eliguntur qui vice iudicis subdelegati fungatur, necnon defensor vinculi et actuarium *substituti*.

VI.

TRIBUNALIS CONSTITUTIO

DIOECESIS N.

DISPENSATIONIS MATRIMONII N. N.
QUOD CONTENDITUR RATUM ET NON CONSUMMATUM

Sessio I.

Anno Domini ..., mense ..., die ..., hora ..., in urbe ..., in aedibus ..., adsunt:

Iudex subdelegatus Rev. mus D. N.

Defensor vinculi Rev. D. N.

Actuarium Rev. D. N.

Rev. mus Iudex communicat:

1) Litteras S. C. de disciplina Sacramentorum, datas die ..., quibus Ordinario N. committitur instructio processus in causa super matrimonio quod contenditur ratum et non consummatum inter N. et N.

2) Litteras Rev. mi Ordinarii N., datas die ..., quibus (*nisi ipse per se gerat suum munus*) subdelegat officium iudicis eidem Rev. mo D. N.; nec non deputat alios officiales supra scriptos: videlicet ut defensorem vinculi Rev. D. N., et ut actuarium Rev. D. N.

3) Supplicem libellum N., uxoris oratricis, pro instituendo processu.

Tum Iudex instructor (*nisi sit ipse Episcopus*, cf. *Regulas*, n. 19) ac singuli ministri tribunalis iusiurandum praestant de suo cuiusque officio rite ac fideliter adimplendo et de secreto servando, formulis adhibitis quae exstant in Appendice *Regularum* S. C. (v. infra n. VII-IX).

Quibus peractis, Iudex decernit ut exemplar libelli intimetur viro, parti conventae, necnon ut idem libellus allegetur actis inquisitionis, prout etiam praefatae litterae S. C. et litterae subdelegationis Rev. mi Ordinarii.

Item Iudex constituit diem ..., horam..., et aedes ... pro tribunalis proximo conventu, in quo oratrix examini subiiciatur, mandans ut eadem citetur; ac D. N. deputat ut cursorem, qui schedas citationis afferat.

De hisce omnibus redacta est praesens relatio, quae subscribitur a Rev.mo Iudice subdelegato et a ministris tribunalis.
Die et loco ut supra.

L. ✠ S.

N., Iudex subdelegatus.
N., defensor s. vinculi.
N., actuarius.

VII.

IUSIURANDUM PRAESTANDUM A IUDICE SUBDELEGATO

Ego N., a Rev.mo D.no Ep. N., subdelegatus iudex instructor (vel deputatus ut vices geram iudicis instructoris) in processu super matrimonio quod contenditur ratum et non consummatum inter N. et N., iuro me officium iudicis instructoris rite ac fideliter implerum, servatis, quantum per me fieri poterit, praescriptionibus C. I. C., ac potissimum *Regulis* a S. C. de disciplina Sacramentorum editis die 7 maii 1923, quavis personarum acceptione posthabita, et secretum servaturum. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia, quae manibus meis tango.

VIII.

IUSIURANDUM DEFENSORIS VINCULI

Ego N., a Rev.mo Domino Ordinario N. defensor vinculi legitime deputatus (vel defensor vinculi substitutus), pro instruendo processu super matrimonio quod contenditur ratum et non consummatum inter N. et N., iuro me munus mihi collatum diligenter et incorrupte expleturum, iuxta praescriptiones C. I. C. et *Regulas* a S. Congregatione de disciplina Sacramentorum editas die 7 maii 1923: et omnia voce ac scriptis deducturum, quae ad matrimonii iura tuenda conferri poterunt, posthabito omni humano respectu; atque officii mei secretum religiose servaturum. Sic me Deus adiuvet, etc.

IX.

IUSIURANDUM AB ALIIS OFFICIALIBUS PRAESTANDUM

Ego N., iuro me munus actuarii (seu actuarii substituti) in processu super matrimonio quod contenditur ratum et non consummatum inter N. et N., mihi ab Ill.mo et Rev.mo Domino Ordinario

N. commissum, rite ac fideliter, iuxta praescriptiones C. I. C. atque *Regulas* S. Congregationis de disciplina Sacramentorum diei 7 maii 1923, in omnibus expleturum, et de rebus quas ratione mei officii cognoscam, secretum omnimode servaturum. Sic me Deus adiuvet, etc.

X.

DECRETUM PRO CITATIONE UXORIS ORATRICIS

Anno Domini ..., die ..., mensis ..., in aedibus palatii episcopalis ..., coram Rev.mo D. N. Iudice ..., Rev. D. N. defensore vinculi, meque infrascripto actuario:

Visis litteris S. C. de disciplina Sacramentorum diei ..., quibus R.mo Ordinario ... facultas tribuitur conficiendi processum super asserta inconsummatione matrimonii inter N. et N., et causis petitae dispensationis:

Attentis litteris Rev.mi Ordinarii ..., diei ..., quibus Rev.mum N. subdelegat ad eiusmodi processum instruendum;

Idem Iudex subdelegatus, audito vinculi defensore, ad examen uxoris oratricis procedendum esse decrevit; ideoque dictam uxorem citari mandat, ut compareat coram praefato Iudice, in apla sessionum huius s. Tribunalis, in via..., num. ..., anno..., mense..., die ..., hora ..., ut examen subeat in causa matrimoniali a se intentata.

Simul nuncium dat defensori vinculi, ut ante praedictum diem exhibeat interrogatoria clausa et obsignata, uxori oratrici proponenda; atque ut examini praefatae mulieris, loco, die et hora ut supra, intersit.

N., Iudex instructor.
N., defensor vinculi.
N., actuarius.

L. ✠ S.

De his quae mandat et iubet iudex, in actis actuarius refert; et hoc semel pro semper advertisse sufficiat.

Similiter, mutatis mutandis, conficitur decretum pro citationibus partis conventae ac testium.

Insuper Iudex mandat, ut interea a parochis tam uxoris oratricis, quam viri conventi, ac testium qui sunt excutiendi, sin minus a Curia, exquirantur litterae testimoniales seu documenta, quibus, accuratiore modo quo fieri possit et sub secreto, significantur notae de honestate, religione et veracitate utriusque coniugis ac testium, necnon alia referantur quae necessaria et opportuna ad eorundem depositiones aestimandas videantur.

XI.

LITTERAE IUDICIS AD PAROCHUM PARTIUM, PRO INFORMATIONE SUPER
PROBITATE ET CREDIBILITATE CONIUGUM ET TESTIUM

(*Sub secreto*)

Cum ex facultate S. C. de disciplina Sacramentorum diei..., et ex subdelegatione Rev.mi Ordinarii huius dioecesis, in hoc Tribunali instruat causa super asserta inconsummatione matrimonii initi inter *N.* et *N.*, et causis imploratae Apostolicae dispensationis, instante praefata uxore *N.*; necesse est, ad normam *Regularum* eiusdem S. C. diei 7 maii 1923, ut sedulo investigetur et legitimum testimonium praebatur de utriusque coniugis ac testium qui inducuntur credibilitate.

Quapropter infrascriptus Iudex instructor in eadem causa, praesentibus mandat R. D. *N.*, sponsum parochus, ut pro pastoralis sui officii sanctitate et sollicitudine, ad rem accurate inquirat et distincte huic Tribunali significet notas de religione et honestate utriusque coniugis ac testium qui inducuntur videlicet...: an nempe praecepta religionis adimpleant, an bonis moribus sint imbuti, qua fama gaudeant et an eis credi debeat, etiam cum deponant de rebus quae ipsorum intersint, seu circa assertam matrimonii inconsummationem.

Insuper, pro sua prudentia, idem parochus referre velit de omnibus aliis quae ad utriusque coniugis ac testium depositiones rite aestimandas necessaria et opportuna videantur, ita ut sufficiens plenum testimonium ad praefatam S. C. transmitti possit, circa rem quae ad controversum matrimonium pertinet.

Quod si coniuges vel testes vel aliqui eorum non fuerint cogniti, opportunas inquisitiones instituat, ope sacerdotum ecclesiae parociales addictorum, vel alius prudentis personae, sibi bene visae, et quidem sub secreto, sed ita, ut congruae et certae notitiae colligantur.

Datum ex aedibus ..., die ..., anno ...

L. ✠ S.

N., Iudex instructor.
N., actuarius.

Si sponsi in diversis parocciis commorentur, parochi utriusque parociae sunt rogandi.

Quod si coniuges ac testes potiusquam ubi impraesentiarum

degunt, alia in paroccia magis cogniti fuerint, informationes ab illo parochus opus est exquirere, vel etiam ab utroque parochus utriusque commorationis.

Quoad etiam peritos, qui et ipsi probitatem quidem et credibilitatem praeseferre debent, non semel usuvenit quod eiusmodi informationes sint exquirendae.

XII.

INFORMATIO PAROCHI

Specimen responsionis a parochus dandae, si informationes sint respective parti, aut partibus, aut testibus favorabiles; factis in textu litterarum necessariis mutationibus, pro subiecta materia.

Quod attinet ad informationes a Rev.mo Iudice instructore in causa ... expetitas litteris diei ..., infrascriptus parochus Ecclesiae *N.* pro suo munere respondet, se *N.* uxorem oratricem, in finibus huius parociae commorantem, pluribus abhinc annis perspectam habere; ac praesentibus litteris, quatenus sibi constiterit, fidem facit eandem mulierem religione et honestis moribus imbutam esse, ac bona existimatione gaudere, ita ut mendacio obnoxia non existimetur. Quibus attentis, oratrix incapax periurii putatur, etiam in sui favorem, et credibilis apparet quoad assertionem de inconsummatione sui matrimonii. Ceterum cum idem parochus, occasione porrecti libelli pro huius causae introductione, rogatus a Rev.mo Ordinario, investigationes peregerit et cum praefata muliere collocutus fuerit, censuit eandem sinceram et veridicam esse.

Quod autem ad virum conventum spectat, etc.

In fidem.

Ex paroccia..., die..., anno...

L. ✠ S.

N., parochus.

Ex adverso, si informationes non sint favorabiles, parochus iis utatur verbis, quae a veritate minime deflectant, quaeque prudentia pro diversis casibus suggerat.

Si parochus sponsum, vel testes, vel peritos non probe noverit, neque certas de iisdem informationes aliunde, pro sua conscientia, colligere queat, iudicem in sua responsione, adductis rationibus, aperte doceat.

Iudex autem tunc alias personas probas et apprime instructas per se rogabit, vel, si ita censuerit, per Ordinarium informationes ad rem exquiret.

XIII.

LITTERAE IUDICIS AD ORDINARIUM (QUOTIES HIC NON SIT IUDEX, ET EIUS OPERA UTILITER POSTULETUR) PRO EXQUIRENDIS INFORMATIONIBUS

Illme ac Revme Domine,

In causa dispensationis matrimonii N.-N., quae ex subdelegatione facta ab A. T. die ..., in hoc Tribunali instruitur, cum parochus sponsorum (*vel* testium ..., *vel* peritorum ...), apposite rogatus, responderit se eosdem coniuges (*vel* testes ..., *vel* peritos ...) haud bene cognitos sibi habere, neque informationes tuto haurire aliunde posse, et hoc Tribunal eiusmodi informationes ex aliis fontibus excipere non potuerit, A. T., pro sua ampliore auctoritate et rerum ac personarum cognitione, dignetur directe inquirere de religione, honestate et veracitate partium (*vel* peritorum), ita ut eorum depositiones seu relationes rite aestimari valeant.

Interim, etc.

Datum ..., die ..., anno ...

L. ✠ S.

Addictissimus famulus
N., Iudex subdelegatus.
N., actuarius.

XIV.

LITTERAE ORDINARIJ
AD COLLIGENDAS PRAEFATAS EXTRAORDINARIAS INFORMATIONES

Illme Domine,

(*Sub secreto*)

Cum ex facultate S. C. de disciplina Sacramentorum, in hoc dioecesano Tribunali, ad instantiam uxoris N., instruat causa super matrimonio ab eadem muliere inito cum N., quod asseritur minime fuisse consummatum, et ideo a Summo Pontifice gratia dispensationis efflagitur; cumque Nobis constiterit te religione et probitate vitae, nec non personarum ac rerum scientia et prudentia pollere, atque tibi praefatam mulierem oratricem (*vel* testis aut

periti personam) cognitam esse, praesentibus litteris te rogamus ut, pro caritate et obsequio quibus erga Ecclesiam praestas, velis Nobis accuratas et distinctas praebere notitias, secreti lege quidem interposita, de religiositate, honestate et veracitate dictae mulieris (*vel* testis *vel* periti), praesertim in iudiciali et iurata assertione circa assertam matrimonii inconsummationem, ita ut dignoscatur utrum in re tanti momenti fide digna habenda sit necne.

Interim Deus, etc.

Datum ..., die ..., anno...

L. ✠ S.

† N., Ordinarius.
N., cancellarius.

XV.

CITATIO UXORIS ORATRICIS

De mandato Revmi N., Iudicis instructoris in processu super matrimonio quod contenditur ratum et non consummatum, inter N. et N., domina N., habitans in via ..., num. ..., uxor oratrix in causa, personaliter compareat coram praefato Iudice, in aula sessionum huius Tribunalis, in via ..., num. ..., anno ..., mense ..., die ..., hora ..., ut iuratum examen subeat in causa a se intentata.

Datum ..., ex aedibus ..., die ...

L. ✠ S.

N., Iudex.
N., actuarius.

Eiusmodi citationis fiunt duo exemplaria, quorum unum traditur cursori, remittendum parti, iuxta praescriptum Codicis, canone 1717 ss.; alterum asservatur in actis, et in calce eiusdem cursor referet ea quae peregit.

XVI.

RELATIO INTIMATIONIS A CURSORE PERACTAE, FACIENDA
IN EXEMPLARI IN ACTIS ASSERVATO

Refero me infrascriptum deputatum cursorem Reverendissimae Curiae Episcopalis N., hodie intimasse et reliquisse authenticum exemplar citationis dominae N., in ipsius domicilio, via ..., num. ..., tradendo praefatum exemplar in manus eiusdem do-